

Z. Krupová, J. Huba, E. Krupa, J. Daňo: Produkčná dlhovekosť – ekonomicky dôležitý ukazovateľ našich dojných oviec. In Chov oviec a kôz, roč. 30, č. 2 (2010), s. 14.

Produkčná dlhovekosť - ekonomicky dôležitý ukazovateľ našich dojných oviec

Vplyv produkcie mlieka a plodnosti na ekonomiku chovu je všeobecne známy nie len pri HD, ale aj pri dojných ovciach. Aký je význam ostatných ukazovateľov - napríklad dlhovekosti a intenzity rastu? Je možné stanoviť ich ekonomický význam objektívne?

Ekonomická váha produkcie mlieka

Výpočet ekonomických váh dáva odpoveď na tieto otázky. Ekonomická váha ukazovateľa udáva, o koľko sa zmení (zlepší alebo zhorší) ekonomický výsledok chovu, ak sa šľachtením hodnota ukazovateľa zvýši o jednu jednotku. Napríklad, aký efekt dosiahne chovateľ, ak zvýši produkciu mlieka bahníc o 1 kg? Pri našich dojných plemenách oviec - zošľachtená valaška a cigája, je to zisk 0,951 až 1,013 € na bahnicu a rok (tabuľka 1). Uvedený ekonomický efekt z vyššej produkcie mlieka je ovplyvnený zmenou tržieb ako aj nákladov. Pri vyššej produkcii mlieka sú zohľadnené predovšetkým tržby z predaja 1 kg mlieka, resp. z neho vyrobeného syra (v našom prípade 0,82 € za 1 kg mlieka, resp. 4,98 € za 1 kg syra) a súčasne dodatočné náklady potrebné na tvorbu mlieka (výživa), resp. výrobu syra (celkovo 0,28 €). Vo výpočtoch uvažujeme s modelom, že 40 % mlieka chovateľ realizuje cez ovčie syr. Taký bol priemer podnikov, s ktorými CVŽV spolupracuje pri ekonomických analýzach. V prípade, ak chovateľ predáva ovčie mlieko do mliekare, je ekonomický význam produkcie mlieka nižší. Naopak, ak všetko mlieko spracováva a realizuje ako čerstvý hrudkový syr, je ekonomická váha vyššia, nakoľko zohľadňuje výhodnejšie speňaženie mlieka vo forme syra (samozrejme, vrátane zvýšenia nákladov).

„Funkčné“ vlastnosti oviec

Podobne sa dá pomocou softvéru, ktorý vznikol v spolupráci CVŽV Nitra a VÚŽV Praha, vypočítať ekonomický význam ostatných vlastností oviec. Vplyv ukazovateľov reprodukcie a zdravia (nazývaných aj funkčné alebo nepriame úžitkové vlastnosti) na ekonomiku chovu je všeobecne známy. Plodnosť v stáde oviec je výsledkom oplodnenosti a veľkosti vrhu. U nás je oplodnenosť bahníc veľmi nízka (v priemere 80-85 %), čo je pre ekonomicky efektívnu produkciu neprijateľné. Chovatelia by si mali uvedomiť, že nízka oplodnenosť bahníc redukuje tržby z predaja jahniat ale aj mlieka. Na druhej strane vedie k plytvaniu prostriedkov na chov jalových bahníc, resp. odchov mladých oviec (obnova stáda). Ekonomický význam viacpočetných vrhov netreba zvlášť zdôrazňovať. Zlepšenie plodnosti bahníc je preto nevyhnutné a zákonite sa prejavuje aj v ekonomickej dôležitosti týchto ukazovateľov pri našich dojných plemenách oviec (tabuľka 1 riadok 10 až 12). Zvýšenie priemernej veľkosti vrhu o 1 jahňa na bahnicu a rok vedie predovšetkým k rastu tržieb (uvažovali sme s cenou 2,06 € za 1 kg živej hmotnosti jahňaťa). Nárast nákladov je v tomto prípade nižší a preto je ekonomická váha kladná. Ekonomický efekt 21 € na 1 narodené jahňa na bahnicu a rok určite stojí za povšimnutie. Podobne vysoko priaznivý vplyv na ekonomický výsledok chovu má zvýšenie produkčného veku bahníc o jeden rok (rovnako 21 € na bahnicu). Potvrdilo sa tým, že dlhovekosť je ekonomicky dôležitá aj pri našich dojných ovciach. Napriek tomu, že ide o „nováčika“ medzi ekonomicky dôležitými ukazovateľmi oviec, nemalo by sa na produkčnú dlhovekosť zabúdať.

Negatívna ekonomická hodnota

Ekonomický efekt zo zvýšenia ukazovateľa môže byť aj záporný, to znamená, že šľachtiť na túto vlastnosť sa neopláca. Príkladom je živá hmotnosť bahníc a prírastok mladých oviec

v odchove (tabuľka 1 riadok 7 a 8). Vyššia živá hmotnosť bahníc znamená pre chovateľa nárast nákladov na krmivá (zvýšená potreba živín na rast a záchov). Na druhej strane sú nízke realizačné ceny jatočných oviec, ktoré nepokrývajú dodatočné náklady na výživu a celkový ekonomický efekt je preto negatívny. Ekonomická váha prírastku v odchove je ovplyvnená systémom odchovu. Jarky našich dojných oviec sú zaraďované do plemenitby až v druhom roku života. Zvyšovanie intenzity rastu mladých oviec by pre chovateľa znamenalo len dodatočné náklady na výživu bez skrátenia času odchovu a tým zníženia nákladov na celkový odchov. V chovoch, kde sú jahničky pripúšťané už v prvom roku života (rané plemená), je vyššia intenzita rastu v odchove žiaduca a väčšinou ekonomicky efektívna (kladná ekonomická váha prírastku pri kratšom odchove).

Na ktoré vlastnosti šľachtit'?

Ekonomické váhy spomínané vyššie sú vyjadrené na jednotku daného ukazovateľa, čo je jednoduchšie pre interpretáciu, ale nezohľadňuje skutočné genetické zlepšenie, ktoré v danom ukazovateli môže nastať. Zvýšiť produkciu bahníc šľachtením o 1 kg mlieka bude pre chovateľa určite reálnejšie ako predĺžiť produkčný vek bahníc o 1 rok. Po zohľadnení týchto faktov dostávame relatívne ekonomické váhy vyjadrené v percentách. Pri pohľade na tabuľku 2 vidieť, že šľachtenie zamerané na zlepšenie produkcie mlieka, plodnosti (oplodnenosť a veľkosť vrhu) a dlhovekosti má pre chovateľa dojných oviec najväčší ekonomický prínos. Tieto zistenia len potvrdzujú to, čo každý ekonomicky mysliaci chovateľ vie. Keď nie je jahňa – nie je ani mlieko a nie sú ani tržby. Sú len náklady, ktoré niet z čoho zaplatiť. Aj keď sú ceny jahniat v posledných rokoch nízke, nezabúdajte, že len cez jahňa príde aj mlieko a s ním tržby. Produkčná dlhovekosť bahníc uvedené fakty len znásobuje.

Zuzana Krupová, Ján Huba, Emil Krupa, Jozef Daňo CVŽV Nitra

Tabuľka 1

Ekonomické váhy ukazovateľov našich dojných oviec (v € na jednotku ukazovateľa)

Ukazovateľ	Zošľachtená valaška	Cigája
Produkcia mlieka za dojnú periódu (kg/150 dní)	1,013	0,951
Obsah tuku v mlieku (%)	2,509	2,835
Obsah bielkovín v mlieku (%)	5,753	4,740
Živá hmotnosť pri narodení (kg)	0,847	0,381
PDP od narodenia do odstavu (g/deň)	0,038	0,041
Živá hmotnosť v dospelosti (kg)	-0,556	-0,340
PDP v odchove (g/deň)	-0,057	-0,049
Produkcija vlny (kg)	0,451	0,449
Oplodnenosť jariiek (%)	0,484	0,467
Oplodnenosť bahnic (%)	1,053	0,960
Priemerná veľkosť vrhu na obahnenie (jahniat)	20,607	21,324
Prežitie jahniat pri narodení (%)	0,252	0,276
Prežitie jahniat od narodenia do odstavu (%)	0,302	0,325
Produkčná dĺžka života bahnic (rok)	19,894	19,393

Tabuľka 2

Relatívne vyjadrenie ekonomickej dôležitosti ukazovateľov (%)

Ukazovateľ	Zošľachtená valaška	Cigája
Produkcija mlieka za dojnú periódu	32,6	37,5
Obsah tuku v mlieku	1,8	2,6
Obsah bielkovín v mlieku	2,2	2,1
Živá hmotnosť pri narodení	0,3	0,1
PDP od narodenia do odstavu	1,2	1,2
Živá hmotnosť v dospelosti	3,5	2,2
PDP v odchove	0,8	0,7
Produkcija vlny	0,5	0,5
Oplodnenosť jariiek	7,5	7,5
Oplodnenosť bahnic	23,2	20,3
Priemerná veľkosť vrhu na obahnenie	6,3	6,3
Prežitie jahniat pri narodení	2,8	3,1
Prežitie jahniat od narodenia do odstavu	2,1	2,4
Produkčná dĺžka života bahnic	15,2	13,5
Spolu	100,0	100,0